

ДО ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Інклюзивна освіта дітей з особливими освітніми потребами – це новий перспективний стратегічний напрям освітньої політики, що значно зачіпає основи освіти та передбачає дотримання певних умов для безбар'єрного освітнього середовища. Метою інклюзивної освіти є подолання соціальних, фізіологічних і психологічних бар'єрів на шляху залучення дитини з обмеженими можливостями здоров'я до загальної освіти, введення в її культуру, залучення до життя в соціумі. Саме принцип рівних можливостей у задоволенні своїх нагальних потреб лежить в основі інклюзії. Інклюзія є кінцевим етапом створення безбар'єрного середовища, в умовах якого будь-який член суспільства може безперешкодно вчитися, працювати та отримувати різні послуги. Наявність проблеми інтеграції людей з особливими потребами в суспільство зумовлена, з одного боку, наявними в них обмеженнями розвитку, а з іншого – недосконалістю самої системи соціальних відносин, яка через певну жорсткість вимог до своїх потенційних суб'єктів виявляється недоступною. Отже, інтеграція в суспільство людей з особливими потребами повинна включати такі моменти: а) вплив суспільства й соціального середовища на особистість людини; б) активну участь у цьому процесі самої людини з особливими потребами; в) удосконалення самого суспільства, системи соціальних відносин, яка через певну жорсткість вимог виявляється недоступною для людей. Вирішення цих питань дасть змогу перейти від інтеграції до інклюзії в усіх сферах життєдіяльності суспільства, однією з яких є освіта.

Сьогодні активно розвивається система інклюзивної освіти, коли діти з особливими освітніми потребами навчаються в умовах загальноосвітньої школи практично нарівні з однолітками. У закладах, які забезпечують супровід таких дітей, загальнопедагогічні вимоги до обладнання й оснащення повинні враховувати проблеми та труднощі соціалізації дітей цієї категорії. Соціальне середовище в освітніх закладах має враховувати рівень сучасної життєдіяльності суспільства та бути наближеним до її вимог. Особливо це стосується технічного оснащення всіх сфер життя дитини: здійснення побутових потреб, формування соціальної компетентності, соціальної активності дитини.

До проблем інтегрованого навчання можна віднести обмеженість спеціального інтегрованого навчання, яка зумовлена недостатністю підготовки кадрів до роботи з учнями з особливими освітніми потребами, психічною несумісністю різних груп дітей, неготовністю звичайних дітей до взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

У статті висвітлено низку проблем організації інклюзивного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти, зокрема: комплексну систему супроводу навчання учнів з особливими освітніми потребами; підготовку кадрів; забезпечення архітектурної доступності; застосування технологій; збереження рівних можливостей у доступі до освітніх програм і послуг; формування навичок самостійного прийняття рішень, розвиток професійних, творчих, фізичних здібностей. Визначено, що інклюзивне освітнє середовище являє собою одночасно одиницю соціального середовища та вид освітнього середовища зі специфічною структурою і змістом. Воно покликане вирішити завдання зі спільного навчання різних категорій учнів завдяки забезпеченню динамічної відповідності умов доступності та індивідуалізації.

Ключові слова: інклюзивне освітнє середовище, учні з особливими освітніми потребами, наступність, ознаки, проблеми.

Курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері освіти, а саме впровадження міжнародних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами, які базувалися б на засадах рівних можливостей і доступу до якісної освіти. Виконання цих завдань безпосередньо залежить від ефективності діяльності інклюзивно-ресурсних центрів – нової служби системного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, яку Кабінет Міністрів України створив 12 липня 2017 р. шляхом реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій [2, с. 13].

Усі численні зміни в законодавстві України стосовно цього питання закріплені в новому Законі України “Про освіту”, прийнятому у вересні 2017 р. Саме в ньому визначені основні поняття у сфері інклюзивного навчання, а також наголошено на рівних умовах доступу до освіти та на обов'язку держави створювати умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів [2, с. 48].

Базовим документом для створення інклюзивної освіти в Україні є Концепція Нової української школи, яка прописує реформування освіти до 2029 р. Один із принципів цієї стратегії – дитиноцентризм. Нова школа повинна враховувати права, здібності та потреби дитини. Для учнів з особливими потребами створюються всі умови для навчання спільно з однолітками, запроваджуються індивідуальні програми розвитку, організовується лікування, зокрема й корекційні заходи [4, с. 315].

Згідно з внесеними у 2018 р. змінами до Закону України “Про позашкільну освіту” (2000 р.) заклади позашкільної освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи та інші організаційні форми для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Їхня діяльність спрямовується на розвиток інклюзивного освітнього середовища в закладах позашкільної освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання дітей, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами [2, с. 49].

Досягнення цієї мети вимагає формування інклюзивного безбар'єрного освітнього середовища, у якому учні можуть безперешкодно пересуватися, навчатися, отримувати всю необхідну інформацію та мати можливість спілкуватися з усіма учасниками навчального процесу. У цьому аспекті провідним завданням є формування та розвиток не лише архітектурно-планувального середовища, а й психолого-педагогічної, навчально-методичної та науково-дослідної інфраструктури навчального закладу. Необхідними умовами для цього є психологічна готовність до міжособистісної комунікації, зняття мотиваційних і ціннісних бар'єрів у всіх учасників освітнього процесу (учнів з інвалідністю, батьків, нормотипових учнів, педагогів).

Теоретичні аспекти проблеми створення інклюзивного освітнього простору в закладах загальної середньої освіти та забезпечення супроводу навчання учнів з особливими освітніми потребами в інтегрованому середовищі висвітлюють К. Кольченко, Т. Кузьменко, П. Таланчук та інші вчені. Практичні особливості інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти України аналізують Т. Кузьменко, М. Чайковський та інші науковці. Незважаючи на це, знайдено лише поодинокі праці вчених, присвячені пошуку стратегій розвитку сучасного інклюзивного середовища вищої освіти в Україні та подоланню перешкод на цьому шляху.

Філософсько-концептуальні основи організації інклюзивної освіти та особливості корекційно-навчальної, корекційно-виховної та корекційно-розвивальної роботи дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної і спеціальної освіти висвітлено в роботах таких українських учених, як Г. Бойко, В. Бондар, Ю. Бондаренко, Л. Даниленко, І. Демченко, І. Дмитрієва, В. Засенко, А. Колупаєва, С. Конопляста, І. Мартиненко, С. Миронова, Н. Пахомова, О. Проскурняк, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, В. Тарасун, Н. Софій, Н. Слободянюк, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко та інші [1, с. 286].

Метою роботи є дослідження проблем організації інклюзивного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти, труднощів комплексної системи супроводу навчання учнів з особливими освітніми потребами, стану підготовки кадрів, забезпечення архітектурної безбар'єрності. Її реалізація передбачала вирішення таких завдань: визначення сутності інклюзивного освітнього середовища, надання характеристики особливостей упровадження інклюзивного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти.

Для організації ефективного інклюзивного навчання, безумовно, потрібне безбар'єрне середовище, пакет адаптивних освітніх програм, система психолого-педагогічного, медичного та тьюторського супроводу, дистанційні освітні технології, система електронного навчання, спеціальна підготовка педагогічних кадрів.

У сучасній психолого-педагогічній науці та практиці під інклюзивним освітнім середовищем прийнято розуміти сукупність спеціальних освітніх умов, створюваних освітнім закладом для отримання знань [1, с. 286].

З метою самоаналізу умов навчання учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти в закладі освіти рекомендується проводити моніторинг позитивних і негативних сторін в організації інклюзивного навчання з використанням такого інструментарію, як індекс інклюзії. Отримані результати дадуть змогу розробити найоптимальніший план розвитку навчального закладу. З огляду на вищесказане школи об'єктивно залучаються до процесу формування інклюзивної освіти.

На думку багатьох учених (наприклад, В. Засенка, А. Колупаєвої, Т. Сак, В. Синьова, А. Шевцова та інших), є низка факторів, що перешкоджають залученню учнів з інвалідністю до системи освіти, а саме:

- а) низька доступність освітнього простору школи;
- б) медико-психолого-педагогічна підтримка учнів;
- в) рівень підготовки учнів та когнітивні бар'єри;
- г) соціально-психологічні бар'єри [1, с. 287].

Для подолання цих труднощів загальноосвітня школа вже зараз має вирішити такі завдання:

- забезпечити нормативно-правову базу процесу інклюзивної освіти дітей з обмеженими можливостями здоров'я в системі загальної освіти;
- забезпечити освітній процес професійно підготовленими педагогами загальної освіти та спеціалістами супроводу, здатними реалізовувати інклюзивний підхід;
- створити безбар'єрне освітнє й соціальне середовище інклюзивної освіти, орієнтованого на принципи прийняття та взаємодопомоги;
- створити комплексну модель діяльності спеціалістів різного профілю, які забезпечують процес супроводу дитини з обмеженими можливостями здоров'я в умовах інклюзивної освіти;
- розробити науково-програмно-методичне забезпечення інклюзивної освіти (навчальні плани, навчальні програми (їх варіанти), за необхідності й спеціальні підручники та робочі зошити, навчальні посібники для самого учня);
- активно використовувати можливості дистанційної освіти як ефективного інструменту реалізації компетентнісного підходу в освіті;
- забезпечити міжвідомчу взаємодію та соціальне партнерство організацій, установ, відомств, що забезпечують психолого-педагогічну та соціальну підтримку дітей з обмеженими можливостями здоров'я;
- забезпечити організацію взаємодії установи із сім'єю, яка виховує дитину з обмеженими можливостями здоров'я [4, с. 316].

Побудова інклюзивного середовища можлива за умови дотримання принципів соціалізації та толерантності, орієнтованих на збереження ціннісного ставлення до особистості як суб'єкта інклюзивного освітнього простору.

На сучасному етапі актуальними є питання про наступність і безперервність інклюзивного освітнього процесу. В умовах дошкільної та шкільної освіти наступність забезпечується на рівні дидактичних технологій, освітніх програм, виховного простору закладів. Крім того, наступність системи дошкільної і шкільної освіти передбачає створення гнучкої та варіативної організаційно-методичної системи, що є відповідною освітнім потребам дітей із різними можливостями [1, с. 288].

Безперервність освітнього процесу характеризує спільну діяльність педагогічних працівників дошкільного навчального закладу та закладу загальної середньої освіти з вироблення спільних рішень у сфері створення інклюзивних педагогічних умов. Співробітництво може здійснюватися в таких формах, як спільне проведення педагогічних рад і нарад, батьківських зборів, виховних заходів, занять у школі майбутнього першокласника.

Актуальним є питання про створення інклюзивного освітнього середовища в кожному закладі загальної середньої освіти, де навчаються діти з особливими освітніми потребами. Однак реалізація цього завдання потребує комплексного підходу, оскільки інклюзивне освітнє середовище характеризується системою ціннісного відношення до навчання, виховання й особистого розвитку учнів з особливими освітніми потребами [3, с. 315].

Ефективність інклюзивного освітнього середовища забезпечується системою детермінуючих її внутрішніх і зовнішніх факторів, а також її складових компонентів. Такими, безумовно, є безбар'єрне фізичне та психологічне середовище, а також полісуб'єктність освітнього простору, що передбачає супровід у процесі навчання, виховання й соціалізації учнів. Ступінь ефективності визначається можливістю професійного розвитку педагогів, учителів-дефектологів і корекційних педагогів.

Мета цього середовища – орієнтуватися на розвиток особистості та відповідати запитам соціального оточення і сподіванням людини.

Освітнє середовище тільки тоді буде інклюзивним, коли матиме низку певних ознак, основними з яких є такі:

- спланований та організований фізичний простір, у якому діти могли би безпечно пересуватися під час групових та індивідуальних занять;
- наявність сприятливого соціального та емоційного клімату;
- створені умови для спільної роботи дітей, а також надання одне одному допомоги в досягненні позитивного результату [2, с. 46].

В інклюзивному освітньому середовищі всі діти здатні досягати успіху. На підставі всебічного аналізу літератури із цього питання Д. МакГрегор та Р. Фогельсберг наводять такі переваги для дітей з особливими освітніми потребами:

- в інклюзивному середовищі діти з обмеженими можливостями демонструють вищий рівень соціальної взаємодії з іншими дітьми, які таких обмежень не мають;
- в інклюзивному освітньому середовищі підвищується соціальна компетентність та вдосконалюються комунікативні навички дітей із відмінними здібностями;
- діти з особливими потребами навчаються за більш складною та поглибленою навчальною програмою, завдяки чому процес набуття вмінь і навичок відбувається ефективніше, а академічні досягнення поліпшуються;
- підсилюється соціальне сприйняття дітей із відмінними здібностями завдяки методиці навчання в інклюзивних школах, де воно часто відбувається у формі групової роботи. Так, діти, працюючи в малих групах, навчаються бачити людину, а не її особливості, і починають усвідомлювати, що між ними та дітьми з особливими освітніми потребами багато спільного;
- дружні стосунки між дітьми з особливими освітніми потребами та іншими дітьми, які таких обмежень не мають, зазвичай частіше розвиваються в інклюзивному середовищі. Дослідження довели, що діти в інклюзивному закладі мають більш надійні і тривалі зв'язки з друзями, ніж діти в сегрегованому середовищі [1, с. 289].

Це особливо справедливо в ситуації, коли діти відвідують місцеву школу у своєму районі та мають більше можливостей бачитися з друзями після уроків.

Якщо ж говорити про доступ до інклюзивного освітнього середовища в ширшому контексті, а саме про створення умов для можливості дітей здобувати освіту з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, то можемо виділити такі ключові групи проблем:

1. Недостатність матеріально-технічних умов для організації інклюзивного середовища та невідповідність фінансового забезпечення потребам дітей з особливими освітніми потребами в повному обсязі.

Одним із чинників, який впливає на розвиток інклюзивного середовища, є забезпечення безперешкодного доступу до закладів загальної середньої освіти та створення ресурсної кімнати. Також до цього питання можна віднести недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, а саме нестачу спеціальних підручників, додаткових навчальних матеріалів, зошитів для дітей із різними нозологіями.

Серед перешкод у забезпеченні фінансування інклюзивної освіти визначаються також недосконалий механізм фінансового забезпечення й порядку введення в заклади загальної середньої освіти посади асистента вчителя, низький тарифний розряд оплати роботи асистента вчителя (оплата праці асистента вчителя здійснюється за 10–12 тарифними розрядами відповідно до результатів атестації).

2. Недостатність рівня кадрового забезпечення та компетентності для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Іншою групою викликів у розвитку інклюзивного освітнього середовища навчання є нестача необхідних знань і навичок у педагогічних працівників (учителів та асистентів учителів) для роботи в інклюзивних класах, зокрема для організації психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, надання додаткових послуг підтримки дитини під час інклюзивного навчання. Варто зазначити, що педагогічні працівники потребують додаткового навчання, оскільки брак фахової підготовки та навичок роботи з дитиною з особливими освітніми потребами та з певними освітніми труднощами в учителів чи асистентів учителів спричиняє неможливість забезпечити особистісне спрямування освітнього процесу для дитини з особливими освітніми потребами (зокрема, використовувати командний підхід, скласти та виконувати індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами, продумати та використовувати систему оцінювання відповідно до можливостей дитини з особливими освітніми потребами, адаптувати навчальну програму тощо), а також створити інклюзивне середовище для всіх інших учнів класу [3, с. 318].

3. Відсутність послуг для забезпечення потреб дитини з особливими освітніми потребами та її сім'ї у громаді за місцем проживання.

До цієї категорії ми можемо віднести нестачу таких послуг:

- додаткових послуг підтримки дитини з особливими освітніми потребами (зокрема, корекційно-розвиткових) відповідно до її індивідуальних освітніх потреб;
- підвезення до закладу освіти та додому, у тому числі спеціально обладнаним транспортом для перевезення осіб із порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату та інших маломобільних груп населення;
- груп продовженого дня, адаптованих до потреб дітей з особливими освітніми потребами;
- послуг позашкільної освіти (занять, гуртків);
- соціальних послуг, зокрема супроводу під час інклюзивного навчання, психологічного консультування, денного догляду дітей з інвалідністю тощо;
- послуг медичної та соціальної реабілітації.

Фактором, що зменшує доступність до послуг для дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, є сільська місцевість: у сільській місцевості доступ до підтримуючих (корекційно-розвиткових) занять та позашкільних освітніх послуг, соціальних, реабілітаційних і медичних послуг, необхідних для дітей з особливими освітніми потребами, є значно нижчим, ніж у великих містах, а також нижчою є їх якість.

З одного боку, реформа децентралізації мала би забезпечити рівність доступу населення до освітніх, медичних і соціальних послуг. Однак нині, у час завершення перехідного періоду у формуванні адміністративно-територіального поділу країни та передачі повноважень із районів на рівень територіальних громад, спостерігається низька зацікавленість управлінців на місцевому рівні до розвитку послуг для дітей і сімей із дітьми. Без наявності послуг, що є конкретними заходами втручання на користь дитини чи її сім'ї, міжвідомча взаємодія навколо потреб дитини або її сім'ї перетворюється на формальне інформування без можливості здійснення якісної зміни в житті дитини чи її сім'ї.

4. Низька обізнаність про інклюзивну освіту та її переваги.

Вищий рівень толерантності та суспільної свідомості щодо сприйняття дітей з особливими освітніми потребами як рівних членів суспільства, розуміння необхідності створення для них умов для повноцінного життя, зокрема здобуття освіти, підвищив би також рівень доступу дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивного навчання [4, с. 329].

Висновки. Таким чином, неналежна увага до проблем середньої школи призведе до порушення наступності та безперервності формування інклюзивного суспільства. Створення інклюзивного освітнього середовища в системі середньої освіти України потребує консолідованих зусиль із боку освіти, батьків, громадських організацій і загалом держави, які будуть спрямовані на усвідомлення значущості порушеної проблеми та пропонуватимуть нагальні заходи.

На жаль, на початкових етапах розвитку інклюзивної освіти нагальною залишається проблема неготовності (професійної, психологічної та методичної) педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. У них виявляється недостатня професійна готовність і низький рівень компетентності для роботи в інклюзивному середовищі, з'являються психологічні бар'єри та професійні стереотипи.

Використана література:

1. Бондаренко Ю. Мережева форма здобуття освіти як модель реалізації індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з порушеннями інтелектуального розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. № 7(101). С. 286–297.
2. Коваль Л. Організація інклюзивного середовища у закладі освіти. *Інклюзивне навчання в Новій українській школі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Теревовля, 26–27 березня 2018 р. : у 2 ч. Київ : Інтерсервіс, 2018. Ч. 1. С. 46–49.
3. Кузава І. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 315–318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpno_2012_11_60.

4. Formation of Communication Skills in Junior Schoolchildren with Intellectual Disabilities in the Conditions of Inclusive Education / S. Stebljuk, Yu. Bondarenko, K. Torop, N. Yarmola, I. Kuzava, D. Shulzhenko. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. Vol. 12. № 4. P. 329–345. URL: <https://doi.org/10.18662/brain/12.4/253>.

References:

1. Bondarenko, Yu. (2020). Merezheva forma zdobuttia osvity yak model realizatsii indyvidualnoi osvitnoi traiektorii dlia dytyny z porushenniamy intelektualnoho rozvytku [Network form of education as a model of realization of individual educational trajectory for a child with intellectual disabilities]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii: naukovyi zhurnal*. Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, pp. 286–297 [in Ukrainian].
2. Koval, L. (2018). Orhanizatsiia inkliuzyvnoho seredovyschcha u zakladi osvity [Organization of an inclusive environment in an educational institution]. Materials International scientific-practical conference “*Inklyuzyvne navchannia v Novii ukrainskii shkoli*” (Terebovlia, March 26–27, 2018), in 2 vols. Kyiv: Interservice, vol. 1, pp. 46–49 [in Ukrainian].
3. Kuzava, I. (2012). Rol inkliuzyvnoho seredovyschcha u formuvanni osobystosti doshkilnykiv, yaki potrebuiut korektsii psykhozofizychnoho rozvytku [The role of inclusive environment in the formation of the personality of preschoolers who need correction of psychophysical development]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, no. 11, pp. 315–318. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_60 [in Ukrainian].
4. Stebljuk, S., Bondarenko, Yu., Torop, K., Yarmola, N., Kuzava, I., Shulzhenko, D. (2021). Formation of Communication Skills in Junior Schoolchildren with Intellectual Disabilities in the Conditions of Inclusive Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, vol. 12, no. 4, pp. 329–345. Retrieved from: <https://doi.org/10.18662/brain/12.4/253> [in English].

Pozniak O. S. Problems of creating an inclusive educational environment in general secondary education institutions

Inclusive education of children with special educational needs is a new promising strategic direction of educational policy, which significantly affects the foundations of education, which provides for the observance of certain conditions for a barrier-free educational environment. The purpose of inclusive education is to overcome social, physiological and psychological barriers to the involvement of a child with disabilities in general education, introduction to its culture, involvement in life in society. It is the principle of equal opportunities in meeting their urgent needs that underpins inclusion. Inclusion is the final stage in creating a barrier-free environment in which any member of society can freely study, work and receive a variety of services. The problem of integration of people with special needs into society is due, on the one hand, to their developmental limitations and, on the other hand, to the lack of perfection of the social relations system itself, which is inaccessible due to strict requirements. Thus, the integration into society of people with special needs should include the following points: a) the impact of society and the social environment on the individual; b) active participation in this process of the person with special needs; c) the improvement of society itself, the system of social relations, which due to a certain rigidity of requirements is inaccessible to people. Addressing these issues will allow us to move from integration to inclusion in all spheres of society, one of which is education.

Today, the system of inclusive education is actively developing, when children with special educational needs study in a comprehensive school almost on a par with their peers. In institutions that provide support for such children, general pedagogical requirements for equipment and facilities should take into account the problems and difficulties of socialization of children in this category. The social environment in educational institutions should take into account the level of modern life of society and be close to its requirements. This is especially true of the technical equipment of all spheres of the child's life: the implementation of household needs, the formation of social competence, social activity of the child.

The problems of integrated learning include the limitation of special integrated learning, which is due to lack of training to work with students with special educational needs, mental incompatibility of different groups of children, unwillingness of ordinary children to interact with children with special educational needs.

The article highlights the main problems in the introduction of an inclusive educational environment in general secondary education institutions, a comprehensive system of support for teaching students special educational needs, training to ensure architectural accessibility and the use of educational technologies that create equal opportunities for people with special educational needs in access to educational programs and services of educational institutions, form in them skills of independent decision-making necessary for comprehensive development, growth of professional, creative, physical and scientific abilities. Inclusive educational environment is both a unit of social environment and a type of educational environment with a specific structure and content. The inclusive educational environment is designed to solve the problem of joint learning of different categories of students by ensuring dynamic compliance with the conditions of accessibility and individualization.

Key words: *inclusive educational environment, students with special educational needs, continuity, features, problems of inclusive educational environment.*